

10.3.2005

1956/4/03

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Jorma Kuopus

YLIOPISTO-OPINTOJEN MAKSUTTOMUUS

1

KANTELU

Kantelija pyysi 24.8.2003 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kirjeessä oikeusasiamiestä tutkimaan Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston professorin 21.8.2003 tekemän päätöksen olla osallistumatta erillisopintojen kustannuksiin vastaavassa oppilaitoksessa Suomessa. Kantelija tiedustelee samalla, onko yliopistolla oikeus kieltäytyä osallistumasta opetuksen kustannuksiin.

Kantelija opiskelee Oulun yliopistossa, mutta hän oli 1.8.2003 hakenut oikeutta suorittaa 180 opintoviikon osan arkkitehdin tutkinnostaan Teknillisessä korkeakoulussa (jäljempänä TKK) Espoossa. Oulun yliopistolla ei ole JOO-yhteistyösopimusta TKK:n kanssa. Oulun yliopiston arkkitehtuurin osasto oli kieltäytynyt maksamasta kantelija opintoja TKK:n arkkitehtiosastolla. Kantelija ei ollut tuossa vaiheessa suorittanut ainoatakaan kurssia TKK:lla.

- - -

3

RATKAISU

Käsitykseni mukaan Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston menettely, jossa opiskelija (kantelija) on edellytetty itse vastaavan toisessa korkeakoulussa suoritettavien erillisten opintojen maksuista, ei ole ollut yliopistolain 8 §:n kannalta hyväksyttävä. Sen mukaan korkeakoulututkintoon johtava opetus on opiskelijalle maksutonta.

Perustelen ratkaisuni seuraavasti.

3.1

Tapahtumatiedot

Selvityksen mukaan Oulun yliopiston arkkitehtuuriosaston opiskelija (kantelija) oli hakenut 1.8.2003 erillisten opintojen suoritusoikeutta Teknillisessä korkeakoulussa ja Taideteollisessa korkeakoulussa.

Oulun yliopiston arkkitehtuuriosaston professori oli puoltanut 21.8.2003 erillisopintojen suoritusoikeutta, koska opiskelija maksaa itse sekä TKK:n

arkkitehtuurin osastolla että Taideteollisen korkeakoulun sisustusarkkitehtuurin ja huonekalusuunnittelun koulutusohjelmassa suorittamista opinnoista. Professori oli yliviivannut yliopiston lomakkeeseen painetun tekstin: "Puollon yhteydessä kotiyliopisto sitoutuu maksamaan opiskelijan suorittamista opinnoista kyseessä olevan sopimuksen mukaan". Professori oli kirjoittanut kynällä painetun tekstin sijaan, että "opiskelija maksaa itse suorittamista opinnoista".

Tänne opetusministeriöstä 15.2.2005 saadun selvityksen mukaan kantelija on ilmoittanut Oulun yliopiston kehitysjohtajalle maksaneensa TKK:lle siellä suorittamista opinnoista tähän mennessä 800-1000 €. Kehitysjohtajan tänne 16.2.2005 ilmoittaman tiedon mukaan kantelijan arkkitehtiopinnot tullevat vielä maksamaan hänelle noin 2.000 euroa. Teknillisen korkeakoulun lausunnossaan 20.10.2003 antaman ilmoituksen mukaan maksu erillisopinnoista oli 50 euroa viikossa.

3.2

Oikeusohjeet

Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Tämän lain 16 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Perustuslain 81 §:n 2 momentin mukaan valtion viranomaisten virkatoimien, palvelujen ja muun toiminnan maksullisuuden sekä maksujen suuruuden yleisistä perusteista säädetään lailla.

Yliopistolain 8 §:n 1 (645/97) momentin mukaan korkeakoulututkintoon johtava opetus on opiskelijalle maksutonta.

3.3

Arviointi

Yliopistolain 8 §:n perusteena olleen hallituksen esityksen (236/1996 vp.) mukaan korkeakoulututkintoon johtavan opetuksen oli määrä olla entiseen tapaan maksutonta. Tarkoituksena ei ollut muuttaa käytäntöä, joka ilmeni valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla annetusta opetusministeriön päätöksestä korkeakoulujen eräistä suoritteista perittävistä maksuista (81/1993). Päätöksen 2 §:n mukaan tutkintoihin kuuluva opetus ja sen edellyttämät tai siihen liittyvät tehtävät, kuten kuulustelut, arvioinnit, valinta- ja tasokokeet, opinnäytetöiden ohjaus ja tarkastus, opintoneuvonta, todistukset opintosuorituksista sekä tutkintotodistukset ovat koulutus- ja kulttuuritoimintaan liittyvistä syistä maksuttomia.

Oulun yliopistolla oli ollut mahdollisuus ilmoittaa kantelijalle etukäteen, ettei se hyväksy TKK:ssa suoritettavia opintoja liitettäväksi Oulun yliopistossa

suoritettavaan tutkintoon. Yliopisto oli kuitenkin puoltanut kantelijan toisella paikkakunnalla tapahtuvia opintoja ja hyväksynyt opinnot tutkintoon liitettäväksi.

Kun korkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen maksuttomuus on lakimääräinen, ei opiskelija mielestäni voi tästä oikeudestaan sitovasti luopua. Mikäli opiskelijan voitaisiin valintatilanteessa edellyttää suostuvan tällaisten opintojensa kustantamiseen, menettely kaventaisi yliopisto-opintojen maksuttomuutta ja voisi käytännössä johtaa yliopistolain 8 §:n 1 momentin säännöksen osittaiseen vesittymiseen. Maksujen perusteena ei voida käsitykseni mukaan käyttää arkkitehtiosaston käytäntöä, johon professori on tänne puhelimitse antamassaan selvityksessä 21.2.2005 viitannut.

Totean lisäksi, että kesästä 2004 alkaen kaikki Suomen yliopistot ovat mukana joustavan opinto-oikeuden (JOO) sopimuksessa, joka antaa 1.8.2004 lukien perus- ja jatkotutkinto-opiskelijoille mahdollisuuden sisällyttää tutkintoonsa opintoja muista suomalaisista yliopistoista. Sisällyttäminen edellyttää yliopiston suostumusta. JOO-opiskelu on opiskelijalle maksutonta. Opiskelijan tulee olla läsnä olevana kotiyliopistossaan, jotta hän voi hakea joustavaa opinto-oikeutta ja suorittaa opintoja toisessa yliopistossa.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen Oulun yliopiston arkkitehtuuriosaston yliopistolain 8 §:n vastaisesta menettelystä Oulun yliopiston tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Oulun yliopistolle ja tiedoksi myös Teknilliselle korkeakoululle ja opetusministeriölle.

Kirjeen liitteet palautetaan oheisena.